Türk Yönetici Adaylarının, Siyasal ve Dinî Tercihleri ile Yaşam Değerleri Arasındaki İlişki

Salim ATAY, Dr.
Marmara Üniversitesi, İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi

Atıf/©- Atay, S.(2003). Türk yönetici adaylarının, siyasal ve dinî tercihleri ile yaşam değerleri arasındaki ilişki. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1* (3), 87-120.

Özet- *Bu araştırmada Türk yönetici adaylarının, dinî tercih, dindarlık düzeyi ve siyasî tercihlerine göre, kültürler arası geçerliliği ispatlanmış bir ölçek olan Schwartz Değerler Ölçeğinde yer alan değerler arasındaki farklar incelenmiştir. Araştırma İstanbul ilinde üç devlet üniversitesi ile iki özel üniversitede işletme alanında yüksek lisans ve doktora yapan toplam 378 yönetici adayı üzerinde yapılmıştır. Elde edilen verilere göre, yönetici adaylarının, dinî tercih, dindarlık düzeyi ve siyasî tercihlerinin her üçü açısından da, ölçekte sıralanan değerlerle anlamlı düzeyde farklılıklarının olduğu belirlenmiştir. Her bir değişkene göre öne çıkan değer yargıları belirlenmiş ve bu değerler doğrultusunda, her bir değişkene göre profillerin çıkarılması amaçlanmıştır.*

Anahtar Kelimeler: *Değerler, Schwartz Değerler Ölçeği, Dindarlık, Siyasî Tercih.*

I. Giriş ve Amaç

Değerler insanlık tarihi boyunca üzerinde durulan kavramlar olmuşlardır. Toplumsal yaşamın var olduğu dönemlerden bu yana filozoflar, din adamları ve günümüzde farklı disiplinlerde çalışmakta olan araştırmacı ve yazarlar değer konusunda fikir yürütmüşler, değerlerin birey ve toplum yaşamındaki önemine vurgu

yaparak doğruluğuna inandıkları erdemleri tanımlamaya ve bu erdemlerin toplumca benimsenmesine çalışmışlardır.

Örneğin eski Mısır'da (M.Ö. 14. yy) kimseyi öldürmemek, kötülük etmemek, gücünün üstünde çalıştırmamak, yalan söylememek, yiyecekleri pahalı satmamak, terazi ile tartarken hiçbir zaman hile yapmamak gibi ahlakî öğretiler yani değer yargıları öğütlenmektedir. M.Ö. 1000 yılında yaşamış İranlı filozof Zerdüşt de ekonomide bir düzen kurmanın topluma faydalı olacağını düşünmüş, çalışmak ve üretmenin bir erdem olduğunu halka benimsetmeye çalışmıştır (Hançerlioğlu, 2002). Bu örnekleri günümüze kadar çoğaltmak mümkündür.

Değerlere ilişkin pek çok tanım bulunan ilgili yazında yaygın olarak kabul gören beş ayrı özelliğe vurgu yapılmaktadır. Değerler; (i) Bir inanç durumudur, (ii) Ait olunmak istenilen veya kabul gören bir hâldir, (iii) Belirli durumları aşmaya yöneliktir, (iv) Olayların ve insanların davranışının seçimine veya gelişimine rehberlik eder ve (v) Önceki değerlerin oluşturduğu bir sistemin, diğer değerlerde oluşturduğu öneme bağlı olarak düzenlenir (Schwartz, 1994: 3).

Değerlerin ampirik yöntemlerle incelenmesi eğiliminin doğduğu zamandan günümüze değin, pek çok araştırmacı, insan yaşamına ilişkin değerleri tanımlama ve sınıflandırma çabası içinde olmuştur. Örneğin, Drawing ve Spranger (1921), Allport ve Vernon (1931), "politik değerler", "sosyal değerler", "ekonomik değerler", "kuramsal değerler", "dinî değerler" ve "estetik değerler" olmak üzere altı ayrı tipte değer olduğunu öne sürmüşlerdir (Bilsky & Schwartz, 1992: 2). Bu yüzyılın başında değerleri farklı isimler altında sınıflamaya çalışan araştırmacılara karşın günümüzde daha önce ayrı ayrı tanımlanan değerlerin tümünü içeren farklı ölçekler geliştirilmektedir. Bunlardan birisi de Schwartz tarafından geliştirilen "Schwartz Değerler Ölçeği"dir; bu ölçeğin daha önceki yazarların ayrı ayrı isimler altında tanımladıkları değerlere karşılık gelecek kavramları kapsadığı ileri sürülmektedir (Bilsky & Schwartz, 1992). Günümüzde değerler üzerine çalışan, ölçek geliştiren araştırmacılar yaşam değerlerinin içinde yer alan, onlarla ilişkili fakat işin ve işyerinin amaçlarına uygun olarak öne çıkan, bireylere ya da gruplara özgü değerlerin olduğunu öne sürmekte ve bunları iş değerleri olarak tanımlamaktadırlar (Ros & Schwartz, 1999). Çalışmamızda insan yaşamındaki tüm değerler ele alındığından "yaşam değerleri" ifadesi tercih edilmiştir.

Değerlerin insan duygu, düşünce ve davranışlarıyla yakından ilişkisi bilinmektedir. Hatta pek çok sosyal bilimci değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000). Kanımızca, değerler tanımlanmak isteniyorsa araştırma konusuna ilişkin kavramlar ile değerler arasındaki benzerlik ve farklara da vurgu yapılması gerekmektedir. Bu amaçla değerler ile inançlar ve ideolojiler arasındaki farklara değinilecektir.

Değerler ve İnançlar: İnançlar hemen tüm toplumlarda, sosyal bilimcilerin en çok üzerinde durdukları ve pek çok tanım geliştirdikleri bir kavramdır. İnançlar sürekli organizasyonlardır. Bir inanç bir şeyin ifade ettiği manaların toplamı, bireyin eşya hakkındaki bilgisinin tamamıdır (Crutchfield, 1970: 159). Örgüt psikolojisi açısından bakıldığında ise inançlar, bilgi, kanaat ve imanı kapsayan bir psikolojik olaydır (Eren, 2001: 173).

İnançları tanımlarken, Rokeach'in, değerleri de bir tür inanç sayan yaklaşımından söz etmek gerekli olacaktır. Üç tip inanç vardır. Bunlardan birincisi; tanımlayıcı ya da varoluşçu inançlardır. Bu inançlar doğrulanabilirler ya da bunların yanlışlıkları ortaya çıkartılabilir. İkinci tip inançlar; değerlendirici inanç tipleridir, takdire bağlıdırlar ve bireyler nesneleri ya da olayları iyi veya kötü şeklinde tanımlamakta bu inançlara dayanırlar. Üçüncü inanç türü ise örf ve adetlerle yaşamımıza yerleşmiş inançlardır. Bu tür inançlar, davranışların ya da amaçların arzu edilir ya da edilmez olduğuna karar verilmesinde etkilidir (Rokeach, 1973). Değerler de bir çeşit inançtır ve üçüncü tip inançlardan sayılmaktadır.

Değerler ve İdeolojiler: İdeoloji terimi, bugün nesnel olmayan bir fikir ürünü çağrışımı yapıyorsa da, kavram Batı Avrupa'nın fikir tarihinde bunun tam tersi bir anlamla ortaya çıkmıştır. Başlangıçta *doğru düşünme* ***bilimine verilen isimdir (Mardin, 1982).***

Toplumun, grubun veya bireyin sahip olduğu değerler sistemi aynı zamanda onların ideolojisini de belirler. Bu yaklaşımı öngören Rokeach (1973), bunu ispatlamaya yönelik bir deney yapmıştır. Eşitlik ve hürriyet değerlerini ele almış ve farklı ideolojilere mensup insanların bu kavramları ideolojilerine göre nasıl farklı sıralarda tercih ettiklerini göstermiştir; elde edilen sonuçlar, öngörüsünün ispatı niteliğindedir.

Bu çalışmanın amacı, değerler konusunda salt kuramsal sonuçlara ulaşmak değildir. Aksine hızla küçülerek değişen dünya içinde kendisine yer arayan Türk toplumu ve iş çevrelerine, pratik sonuçlar sağlamaktır. Sosyoekonomik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni durumların zorunlu kıldığı değişimlerin daha iyi anlaşılabilmesi, toplumsal uyumun sağlanabilmesi için son derece önemlidir. Bu nedenle de toplumun ve sahip olduğu değerlerin olabildiğince detaylı incelenmesi ve tanımlanması gerekmektedir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000). Bu sebeplerle, araştırmada iş dünyasında yönetici pozisyonunda bulunan kişilerin ya da yönetici olmak amacıyla bir üniversitede iş idaresi ya da işletme biliminin herhangi bir uzmanlık alanında lisans üstü öğrenim görmekte olan adayların, salt yaşam değerlerinin ya da siyasal ve dinî tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmamıştır. Zira ilgili yazında Türk toplumunun değerlerine yönelik gerek aynı ölçek, gerekse farklı ölçekler kullanılarak yapılmış araştırmalara rastlanmaktadır (Bacanlı, 2002). Amaç, yönetici adaylarının dinî ve siyasî görüşleri ile değerler arasında bir ilişki olup olmadığını da sınamak değildir, çünkü, inanç ve ideolojilerle değerlerin ilişkili olması zaten beklenen bir şeydir. Bu araştırmada asıl amaç, Türk yöneticilerinin sahip oldukları dinî tercihleri ile dindarlık düzeylerine ve siyasî görüşlerine göre hangi tür yaşam değerlerini taşıdıklarını ampirik yollarla ortaya koymaktır.

Ampirik verilerden elde edilmesi beklenen muhtemel profilin başta işletme olmak üzere pek çok sosyal bilim alanında uygulamaya olumlu yönde katkı sağlaması umulmaktadır. Örgütlerin insan kaynakları yönetimi alanında çalışan uzman ve yöneticiler başta olmak üzere, endüstri psikologları, eğitimciler ve sosyal bilimlerin diğer disiplinlerinde çalışmakta olan pek çok araştırmacı ve uygulamacı, karşı karşıya kaldıkları bireyler ve toplumlarla ilgili olarak bu sonuçlardan yararlanabileceklerdir.

II. Metodoloji

A. Yaşam Değerleri Ölçeği ve Anket Formu

Araştırmada, uluslararası kabul görmüş bir ölçeğin kullanılması amaçlanmış, bu noktadan hareketle yapılan literatür çalışması sonucu Schwartz H. Shalom tarafından geliştirilen Schwartz Value Servey (SVS)/ Schwartz Değerler Ölçeği (SDÖ) en uygun araç olarak seçilmiştir (Schwartz, 1994). Schwartz ile iletişim kurulmuş, kendisinden

ilgili yabancı yazında sıkça rastladığımız ölçeği, araştırmamızda kullanılmak üzere istenmiş; gerekli izin ve orijinal metin Schwartz tarafından temin edilmiştir.

Alanda yaygın olarak kullanılan ve uluslararası kabul görmüş başka ölçekler de bulunmaktadır. Örneğin, otuz altı sorudan oluşan Rokeach Değerler Ölçeği ilgili yazında en sık rastlanılanlardan birisidir. Araştırmamızda SDÖ'nün tercih edilmesindeki en temel sebeplerden birisi, SDÖ'nün daha sonra geliştirilmiş daha kapsamlı bir ölçek olmasıdır. SDÖ, başta Rokeach Değer Ölçeği olmak üzere, diğer ölçekler de göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur; bu nedenle de daha kapsamlıdır (Schwartz, 1994). Ayrıca Schwartz, kültürler arası ortak değerlerin olduğuna ilişkin kuramı gereği, ölçeği kırk dört ayrı ülkede doksan yedi grup üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre şekillendirmiştir. Bu nedenle kültürler arası geçerliği ispatlanmış bir ölçektir (Schwartz, 1994). Türkiye ölçeğin geliştirilmesi aşamasında uygulama yapılan ülkelerden birisidir. Ayrıca Türkiye'de SDÖ, geliştirilme aşaması dışında da farklı araştırmalarda kullanılmış ve Türkiye için uygunluğu kanıtlanmıştır (Bacanlı, 1999; Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000).

SDÖ, daha önce Türk araştırmacılar tarafından kullanıldığı için yeniden tercümesine gerek duyulmamıştır (Bacanlı, 1999; Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000). Araştırma sonuçlarının incelenmesi sırasında iç güvenilirliği tekrar test edilmiş ve yeterince yüksek bir (Cronbach Alpha 0.887) değere ulaşılmıştır. SDÖ, birinci bölümde otuz değer, ikinci bölümde ise yirmi yedi değer olmak üzere, iki bölümde toplam elli yedi değerden oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan otuz amaç değer (terminal) hayatın amacını yansıtmaktadır. Yirmi yedi sorudan oluşan ikinci bölüm ise aracı (instrumental) değerlerden oluşmaktadır (Bkz:Ek-1). Schwartz, ölçeğin değerlendirilmesinde, amaç değerler ile aracı değerleri farklı farklı ele almakta ve değerlendirmektedir. Aracı değerleri, amaç değerlere ulaşmadaki değerler olarak tanımlamaktadır. Fakat aslında bu değerler birbirlerine geçişmiş durumdadırlar. Toplam elli yedi değer ise on alt boyutta gruplandırılmıştır. Bu alt boyutlar; *güç, başarı, hazcılık, uyarılma, özdenetim, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyum, güvenlik* ***olarak sıralanmaktadır. Alt boyutların içerdiği değerlerin listesi aşağıda gösterilmiştir (Schwartz, 1992):***

- *Güç (Power):* ***Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek.***

- *Başarı (Achievement):* ***Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak).***
- *Hazcılık (Hedonizm):* ***Zevk, yaşamdan zevk almak, isteklerine düşkün olmak.***
- *Uyarılma (Stimulation):* ***Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.***
- *Öz-Denetim (Self-Control):* ***Yaratıcı olmak, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygılı olmak.***
- *Evrensellik (Universalizm):* ***Sosyal adalet, barış içinde bir dünya, erdemli olmak, güzel bir dünya, çevreyi korumak, açık fikirli olmak, eşitlik, doğayla bütünlük, iç huzuru.***
- *Yardımseverlik (Benevolance):* ***Manevî bir yaşam, bağışlayıcı olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, sadık olmak, sorumlu olmak, anlamlı bir yaşam, gerçek dostluk, olgun sevgi.***
- *Geleneksellik (Tradition):* ***Bana düşen hayatı kabullenmek, ılımlı olmak, dindar olmak, alçak gönüllü olmak, geleneklere saygı, mahremiyete ve özel haklara saygı.***
- *Uyum (Comformity):* ***İtaatli olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kibar olmak, kendini denetleyebilmek.***
- *Güvenlik (Security):* ***Ulusal güvenlik, bağlılık duygusu, iyiliğe karşılık vermek, toplumsal düzen, aile güvenliği, sağlıklı olmak, temiz olmak.***

Araştırmaya katılan bireylerden, önce tüm değerler listesini baştan sona okumaları ve kendi değerlerine aykırı buldukları sadece bir değeri (-1) olarak puanlamaları, yaşamlarını yönlendirdiğini düşündükleri bir başka değeri de (7) olarak puanlamaları istenmektedir. Bu işlemi yaptıktan sonra, tekrar tüm değerler listesini baştan sona okumaları ve listede yer alan her bir değeri kendi yaşamları açısından ne kadar önemli görüyorlarsa ona göre (0 ile 7) arasında puanlamaları istenmektedir.

Ankette, elli yedi değerden oluşan değerler listesinin dışında, başta katılanların irtibat bilgileri ve demografik özellikleri olmak üzere, araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilmiş on beş soru bulunmaktadır. Katılımcılar, bu soruları cevaplayıp cevaplamamakta

serbest bırakılmışlardır. Ancak katılımı artırmak amacıyla, öncelikle verilerin gizliliği belirtilmiş, daha sonra da tüm soruları cevaplayanlara, istendiğinde sonuçların elektronik posta aracılığı ile ulaştırılacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak anket formunda yer alan toplam soru sayısı yetmiş ikidir.

Bu makale, yönetici adaylarının, "dinî tercihleri", "dindarlık düzeyleri" ve "siyasî tercihler"i ile, yaşam değerleri arasındaki ilişkiyi incelediğinden, bulgularda sadece bu ilişkilere ait veriler tartışılacaktır. Anket formunda adayların dinî tercihlerini öğrenmek üzere "Kendinizi hangi dinden görüyorsunuz?" sorusu sorulmuş ve "İslâm", "Hristiyan", "Yahudi", "Diğer" ve "Hiçbiri" şeklinde beş seçenek verilmiştir. Katılımcıların dindarlık düzeylerini belirlemek için "Ne kadar dindarsınız?" sorusu sorulmuş ve adaylardan, "0 hiç dindar değilim"den, "7 çok dindarım"a kadar uzanan 7'li Likert ölçeği üzerinde, kendilerini ne kadar dindar hissettiklerini tanımlamaları istenmiştir. Siyasî tercihleri belirlemek üzere ise, "Aşağıdaki siyasî eğilimlerin hangisi sizin görüşlerinize en yakın olanı temsil ediyor?" sorusu sorulmuştur. Karşılık olarak da, "Merkez Sağ", "Demokratik Sol", "Radikal Sağ", "Radikal Sol", "Milliyetçi" ve "Diğer" seçenekleri ankete konmuştur.

B. Örneklem ve Veri Toplama Süreci

Örneklem grubu olarak İstanbul ilinin, işletme alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi düzeyinde en fazla öğrenci potansiyeline sahip üniversiteleri seçilmiştir. Araştırmaya dahil edilen programlar, seçilen üniversitelerin iş yaşamına yönetici yetiştirme amaçlı "iş idaresi (MBA), yönetim ve organizasyon, muhasebe, üretim ve pazarlama, insan kaynakları yönetimi" programlarıdır.

Veri toplamada, yöneticiler yerine ilgili yazında da yaygın olarak kullanılan "vekil değişken" (proxy) niteliğindeki (Abramson, Lane, Nagai & Takagi, 1993: 578), üçü devlet ve ikisi vakıf olmak üzere, toplam beş üniversitedeki öğrencilerden yararlanılmıştır.

Toplam 378 kişi anketi cevaplamış fakat bu adayların 15'i anket formunu doldurmada görülen eksiklikler nedeni ile değerlendirme dışı

bırakılmıştır. Sonuçta istatistiksel değerlendirme toplam 363 aday üzerinden yapılmıştır. Değerlendirmeye katılan adayların 243'ü Marmara, İstanbul ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde, 120'si ise vakıf üniversitesi statüsündeki Yeditepe ve Beykent Üniversitelerinde lisans üstü öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır.

Yüksek lisans ve doktora öğrenimi görülmekte olan programlar; MBA, muhasebe, yönetim bilimi, üretim pazarlama ve insan kaynakları yönetimi alanlarıdır. Katılımcıların 192'si (% 52.6) erkek, 160'ı (% 43.8) kadındır, 11 (% 3.5) kişi ise cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların 326'sı yüksek lisans, 37'si de doktora düzeyindeki programlara devam etmektedir. Üniversitelere göre dağılımlar, cinsiyetler ve hâlen devam edilen yüksek lisans, doktora programlarına ilişkin detaylar Tablo-1 de gösterilmiştir.

Tablo 1

UYGULANAN OKULLAR		BÖLÜMLER			CİNSİYET		
	Dağılım		Dağılım	Yüzde %		Dağılım	Yüzde %
Marmara Üniv.	157	Muhasebe	27	7,4	Erkek	192	52,6
İstanbul Üniv.	55	Yönetim	104	28,6	Kadın	160	43,8
İTÜ	31	Pazarlama	36	9,9	Toplam	352	96,4
Yeditepe Üniv.	110	İKY	30	8,2	Belirtmeyen	11	3,5
Beykent Üniv.	10	MBA	166	45,7			
Toplam	363	Toplam	363	100	Toplam	363	100

Anket formu, bizzat araştırmacı tarafından, okullarda araştırmaya katılmak isteyen adaylar üzerinde topluca uygulanmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü adaylarla buluşularak, kendilerine yüz yüze bilgi verilmesi böylece doğrudan iletişim yolunun seçilmesiyle, adayların ankete cevap vermeye yönelik motivasyonlarının artırılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında, hem ankete katılım hem de anket sorularının doğru biçimde cevaplanması açısından, yöntemin başarılı olduğu söylenebilir. Bu nedenle de katılım oranının olumlu yönde artış gösterdiği düşünülebilir.

C. İstatistiksel Yöntemler

Daha önce Türkçe'ye adapte edilmiş olan SDÖ'nün yine de iç güvenilirliği Cronbach Alpha testiyle sınanmıştır. Bu test sonucunda ölçeğin iç tutarlılığı (Cronbach Alpha 0.887) olarak bulunmuştur. Bu oran,

yabancı bir ölçek için oldukça yüksek bir iç güvenilirlik oranı olarak kabul edilebilir. Çünkü ilgili yazında % 50-60 arasında değişen Alpha değerlerinin, bu tür betimleyici ya da alanında ilk defa yapılan açımsal (exploratory) nitelikli çalışmalarda kabul edilebilir bir değer olarak kullanılabileceği belirtilmektedir (Nunnally, 1978).

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, verinin türüne uygun çeşitli istatistiksel yöntemleri içeren SPSS for Windows 9.0 versiyonu kullanılmıştır (Ergün, 1995). Çalışmanın sonuçları basit analizler ile tanımlanarak sıralanmış ve elde edilen değişkenlere ilişkin veriler tablolaştırılmıştır. Verilerin örneklem sayısı (N), ortalama (Mean) değerleri ile fark test sonuçları (F ve p değerleri) verilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi (level of significance) olarak eşik nokta (cut-off point) p<0,05 (two-tailed) alınmıştır. Değişkenler arasında anlamlı ve güvenilir farkların olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik bir test, one-way ANOVA kullanılmıştır.

III. Bulgular

Aşağıda yer alan Tablo-2 araştırmaya katılan 363 adaydan 342'sinin, "Kendinizi hangi dinden görüyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplarla, elli yedi amaç ve aracı değeri içeren SDÖ arasındaki ilişkileri göstermektedir. Ölçekte yer alan değer kavramlarının yüksek sayıda olması, her bir değere ilişkin istatistiksel sonuçları tablo hâlinde göstermemize engel oluşturmuştur. Bu nedenle, istatistiksel olarak dinî tercihe göre farklılık görülen değerlerin tablolaştırılması yolu tercih edilmiştir. İlgilenen araştırmacılar için, kullanılan SDÖ'nün tamamı Ek-1 de sunulmuştur. Sonuç olarak Tablo-2 de yer alan değerler, dinî tercihlerle aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark (p< 0.05) bulunanlardır.

Anketi her ne kadar 363 katılımcı cevaplamışsa da bunlardan 21'i istatistiksel değerlendirilmeye katılmamıştır. Bu 21 yönetici adayından üçü "Hristiyan", üçü "Diğer", biri de "Musevi" seçeneklerini tercih etmişlerdir. Oysa bunların dışındaki katılımcıların büyük çoğunluğu kendilerini ya Müslüman olarak tanımlamış ya da hiçbir dine mensup olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu 7 aday, mensup oldukları dinler itibarıyla farklı olmakla birlikte, araştırmamızda kullandığımız istatis-

tiksel yöntemlerin sonuçlarının sağlıklı olması açısından yeterli miktarı oluşturmamaktadırlar. Bu nedenle de değerlendirme dışı bırakılmışlardır. Geriye kalan 14 katılımcı ise öngörülen şıklardan hiç birisini işaretlemedikleri için değerlendirmede yer almamışlardır.

Kendisini Müslüman olarak tanımlayanların sayısı 308, hiçbir dine mensup olmadığını belirtenlerin sayısı ise 34 olarak görülmektedir. Toplam 342 katılımcının, SDÖ ve anket sorularına verdikleri cevaplara bakıldığında, otuz *amaç değerden* ***dokuzunda İslâm dinine mensup olanlarla hiçbir dine mensup olmayanlar arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Aracı değerler açısından ise on değerde anlamlı fark bulunmuştur. Aşağıdaki tabloda, her iki gruba mensup adayların sayısı, ortalama SDÖ puanları, anlamlılık ve fark değerleri gösterilmiştir.***

Tablodan da anlaşılacağı gibi, kendisini İslâm dininden gören katılımcıların, *sosyal güç sahibi olmak (F= 7.743, p=0.0006), toplumsal düzen (F=13.213, p=0.000), kibar olmak (F=4.962, p=0.027), ulusal güvenlik (F=27.690, p=0.000), geleneklere saygı (F=7.382, p=0.007), sosyal saygınlık(F=4.323, p=0.038), otorite sahibi olmak(F=22.482, p=0.000)* ***şeklindeki yedi amaç değerde hiçbir dine mensup olmayanlara oranla anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.***

Hiçbir dine mensup olmayanların ise *eşitlik (F=3.857, p=0.50)* ***ve*** *yaratıcılık (F=4.641, p=0.032)* ***temel değerlerinde İslâm dininden olanlara oranla daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir***

Yirmi yedi *aracı değerden* ***onunda İslâm dinine mensup olanlarla, hiçbir dine mensup olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.*** *Sadık olmak (F=4.541, p=0.034), sözü geçen biri olmak (F=5.036, p=0.025), ana baba ve yaşlılara değer vermek (F=18.589, p=0.000), toplumdaki görünümümü koruyabilmek (F=9.841, p=0.002), itaatli olmak (F=15.192, p=0.000), dindar olmak (F=22.338, p=0.000), sorumlu olmak (F=6.637, p=0.070), temiz olmak (F=8.812, p=0.003)* ***şeklinde sıralanan sekiz aracı değerde Müslüman olanlar anlamlı düzeyde yüksek değer ortalama puanları almışlardır.***

Bağımsız olmak (F=5.936, p=0.015), çevreyi korumak (F=4.304, p=0.039) ***şeklinde sıralanan iki aracı değerde ise hiçbir dine mensup olmayanlar anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır.***

Tablo 2

Dinî Tercih ve SDÖ'nün Puanları

AMAÇ DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*	ARACI DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*
Eşitlik					**Bağımsız Olmak**				
İslâm	308	5.70			İslâm	307	6.01		
Dine İnanmayanlar	34	6.18			Dine İnanmayanlar	34	6.47		
Toplam	342	5.75	3.857	0.50	Toplam	341	6.05	5.936	0.015
Sosyal Güç Sahibi Olmak					**Sadık Olmak**				
İslâm	308	4.39			İslâm	306	5.42		
Dine İnanmayanlar	34	3.35			Dine İnanmayanlar	34	4.85		
Toplam	342	4.29	7.743	0.006	Toplam	341	5.36	4.541	0.034
Toplumsal Düzen					**Çevreyi Korumak**				
İslâm	308	5.33			İslâm	308	5.17		
Dine İnanmayanlar	34	4.35			Dine İnanmayanlar	34	5.74		
Toplam	342	5.23	13.213	0.000	Toplam	342	5.17	4.304	0.039
Kibar Olmak					**Sözü Geçen Biri Olmak**				
İslâm	308	5.23			İslâm	308	5.15		
Dine İnanmayanlar	34	4.21			Dine İnanmayanlar	34	4.50		
Toplam	342	5.13	4.962	0.027	Toplam	342	5.08	5.036	0.025
Ulusal Güvenlik					**Ana Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek**				
İslâm	308	5.32			İslâm	308	5.81		
Dine İnanmayanlar	34	3.59			Dine İnanmayanlar	34	4.91		
Toplam	342	5.15	27.690	0.000	Toplam	342	5.72	18.589	0.000
Yaratıcılık					**Toplumdaki Görünümünü Koruyabilmek**				
İslâm	308	5.63			İslâm	308	4.49		
Dine İnanmayanlar	34	6.15			Dine İnanmayanlar	34	3.38		
Toplam	342	5.68	4.641	0.032	Toplam	342	4.38	9.841	0.002
Geleneklere Saygı					**İtaatli Olmak**				
İslâm	308	3.83			İslâm	308	4.35		
Dine İnanmayanlar	34	2.85			Dine İnanmayanlar	34	3.00		
Toplam	342	3.73	7.382	0.007	Toplam	342	4.22	15.192	0.000
Sosyal Saygınlık					**Dindar Olmak**				
İslâm	308	5.69			İslâm	308	4.28		
Dine İnanmayanlar	34	5.24			Dine İnanmayanlar	34	0.53		
Toplam	342	5.64	4.323	0.038	Toplam	342	3.90	22.338	0.000
Otorite Sahibi Olmak					**Sorumlu Olmak**				
İslâm	308	4.53	2.91		İslâm	308	5.89		
Dine İnanmayanlar	34				Dine İnanmayanlar	34	5.35		
Toplam	342	4.37	22.482	0.000	Toplam	342	5.84	6.637	0.010
					Temiz Olmak				
					İslâm	308	5.71		
					Dine İnanmayanlar	34	5.00		
					Toplam	342	5.64	8.812	0.003

$p < 0.05$

Tablo-3'te daha önce dinî tercihleri hakkındaki soruyu yanıtlayan 342 yönetici adayının, dindarlık düzeyleri ile SDÖ'deki değerler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu, temel ve aracı değerler yer almaktadır. Katılımcılara "Ne kadar dindarsınız?" sorusu sorulmuş ve kendilerini ne kadar dindar hissettiklerini "0" ile "7" arasında bir Likert ölçeği üzerinde tanımlamaları istenmiştir. Sıralama; 0. Hiç Dindar Olmayanlar, 1. Derece Dindar, 2. Derece Dindar, 3. Derece Dindar, 4. Derece Dindar, 5. Derece Dindar, 6. Derece Dindar ve 7. Çok Dindarlar olmak üzere, sekiz ayrı derecede ele alınmıştır. Likert ölçeği üzerinde derecelendirilen dindarlık düzeyine göre katılımcıların dağılımları, istatistiksel testlerin uygulanmasına elverişli olmadığından dört ayrı grup altında toplanmıştır. "Hiç Dindar Olmayan"lar soruya 0 karşılığını verenlerdir. 1. ve 2. dereceler "Dindar Olmayan", 3. 4. 5. dereceler "Orta Derecede Dindar", 6. ve 7. dereceden dindar olanlar ise "Çok Dindar" olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 3

Dindarlık Düzeyleri ve SDÖ Puanları

AMAÇ DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*	ARACI DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*
Sosyal Güç					**Ilımlı Olmak**				
Hiç Dindar Olmayan	27	2,92			Hiç Dindar Olmayan	27	4,44		
Dindar Olmayan	51	4,25			Dindar Olmayan	51	4,22		
Orta Derecede Dindar	220	4,43			Orta Derecede Dindar	220	4,89		
Çok Dindar	44	4,40			Çok Dindar	44	4,70		
Toplam	342	4,28	4.378	0.005	Toplam	342	4,73	2.822	0.039
Bağlılık Duygusu					**Sadık Olmak**				
Hiç Dindar Olmayan	27	3,59			Hiç Dindar Olmayan	27	4,48		
Dindar Olmayan	51	3,88			Dindar Olmayan	51	5,18		
Orta Derecede Dindar	220	4,54			Orta Derecede Dindar	220	5,40		
Çok Dindar	44	4,43			Çok Dindar	44	5,79		
Toplam	342	4,35	3.017	0.030	Toplam	342	5,35	5.012	0.002
Toplumsal Düzen					**Hırslı Olmak**				
Hiç Dindar Olmayan	27	4,14			Hiç Dindar Olmayan	86	4,33		
Dindar Olmayan	51	4,66			Dindar Olmayan	95	4,82		
Orta Derecede Dindar	220	5,44			Orta Derecede Dindar	28	5.00		
Çok Dindar	44	5,50			Çok Dindar	15	5,47		
Toplam	342	5,23	9.496	0.000	Toplam	342	4,98	2.759	0.042
Ulusal Güvenlik					**Cesur Olmak**				
Hiç Dindar Olmayan	27	3,18			Hiç Dindar Olmayan	27	4,66		
Dindar Olmayan	51	4,94			Dindar Olmayan	51	4,49		
Orta Derecede Dindar	220	5,37			Orta Derecede Dindar	220	4,89		
Çok Dindar	44	5,45			Çok Dindar	44	5,36		
Toplam	342	5,14	12.269	0.000	Toplam	342	4,87	3.076	0.028

Tablo 3'ün devamı

Dindarlık Düzeyleri ve SDÖ Puanları $p< 0.05$

AMAÇ DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	p	ARACI DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	p
Kendine Saygılı Olmak					**Sözü Geçen Biri Olmak**				
Hiç Dindar Olmayan	27	6.00			Hiç Dindar Olmayan	27	4,29		
Dindar Olmayan	51	6,39			Dindar Olmayan	51	5,03		
Orta Derecede Dindar	220	6,03			Orta Derecede Dindar	220	5,10		
Çok Dindar	44	6,36			Çok Dindar	44	5,43		
Toplam	342	6,12	2.588	0.053	Toplam	342	5,07	2.901	0.035
Geleneklere Saygı					**Ana Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek**				
Hiç Dindar Olmayan	27	2,40			Hiç Dindar Olmayan	27	4,55		
Dindar Olmayan	26	3,19			Dindar Olmayan	51	5,31		
Orta Derecede Dindar	27	3,90			Orta Derecede Dindar	220	5,87		
Çok Dindar	38	4,34			Çok Dindar	44	6,02		
Toplam	86	3,73	7.370	0.000	Toplam	342	5,70	14.618	0.000
Sosyal Saygınlık					**Toplumdaki Görünümünü Koruyabilmek**				
Hiç Dindar Olmayan	27	4,92			Hiç Dindar Olmayan	27	3,22		
Dindar Olmayan	51	5,66			Dindar Olmayan	51	4,41		
Orta Derecede Dindar	220	5,74			Orta Derecede Dindar	219	4,50		
Çok Dindar	44	5,56			Çok Dindar	44	4,43		
Toplam	342	5,64	3.819	0.010	Toplam	341	4,38	3.494	0.016
Otorite Sahibi Olmak					**İtaatli Olmak**				
Hiç Dindar Olmayan	27	2,48			Hiç Dindar Olmayan	27	2,62		
Dindar Olmayan	51	4,27			Dindar Olmayan	51	3,66		
Orta Derecede Dindar	220	4,54			Orta Derecede Dindar	219	4,46		
Çok Dindar	44	4,72			Çok Dindar	44	4,56		
Toplam	342	4,36	10.349	0.000	Toplam	341	4,21	9.625	0.000
					Dindar Olmak				
					Hiç Dindar Olmayan	27	0,07		
					Dindar Olmayan	51	1,19		
					Orta Derecede Dindar	219	4,58		
					Çok Dindar	44	5,84		
					Toplam	341	3,88	19.733	0.000
					Temiz Olmak				
					Hiç Dindar Olmayan	27	4.59		
					Dindar Olmayan	51	5.59		
					Orta Derecede Dindar	229	5.74		
					Çok Dindar	44	5.64		
					Toplam	341	5.64	3.019	0.030

Amaç değerler ile dindarlık düzeyleri arasındaki farkın anlamlılığına bakıldığında, *sosyal güç sahibi olmak (F=4.378, p=0.005), bağlılık duygusu (F=3.017, p=0.030), toplumsal düzen (F=9.496, p=0.000), ulusal güvenlik (F=12.269, p=0.000), kendine saygılı olmak (F=2.588, p=0.053), geleneklere saygı (F=7.370, p=0.000), sosyal saygınlık (F=3.819, p=0.010), otorite sahibi olmak (F=10.349, p=0.000)* ***şeklindeki sekiz amaç değerde anlamlı fark bulunmuştur.***

Aracı değerler açısından ele alındığında ise *ılımlı olmak (F=2.822, p=0.039), sadık olmak (F=5.012, p=0.002), hırslı olmak (F=2.759, p=0.042), cesur olmak (F=3.076, p=0.028), sözü geçen biri olmak (F=2.901, p=0.035), ana baba ve yaşlılara değer vermek (F=14.618, p=0.000), toplumdaki görünümü koruyabilmek (F=3.494, p=0.016), itaatli olmak (F=9.625, p=0.000), dindar olmak (F=19.733, p=0.000), sorumlu olmak (F=4.230, p=0.006), temiz olmak (F=3.019, p=0.030)* ***şeklindeki on bir aracı değer ile dindarlık düzeylerinin ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.***

SDÖ listesinde yer alan her iki gruptaki toplam elli yedi değerin ortalamaları ele alındığında, on dokuz değer açısından anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Her iki grup değer sıralamasında da, istatistiksel farkın çoğunluğu, kendisini hiç dindar olmadığı şeklinde tanımlayan 27 adaydan kaynaklanmakta olduğu gözlenmektedir. Kendisini hiç dindar olmadığı şeklinde tanımlayan yönetici adayları, fark görülen kavramların aynı zamanda tamamına yakınında en düşük puanları almışlardır.

Tablo-4 de araştırmaya katılan yönetici adaylarının "Aşağıdaki siyasî eğilimlerin hangisi, sizin görüşlerinize en yakın olanı temsil ediyor?" sorusuna verdikleri cevaplarla, elli yedi amaç ve aracı değeri içeren SDÖ arasındaki ilişkileri göstermektedir. Bu soru karşılığında adaylardan, "Merkez Sağ", "Demokratik Sol", "Radikal Sağ", "Radikal Sol", "Milliyetçi" ve "Diğer" olmak üzere altı ayrı siyasî seçenekten birinde kendilerini tanımlamaları istenmiştir. İstatistiksel değerlendirme aşamasında, bazı siyasî eğilimlere cevap veren katılımcıların sayısının azlığı aralarında birbirine yakın olanlarının gruplanması yoluna gitmemize neden olmuştur. Kendisini "Radikal Sağ" ve "Radikal Sol" olarak tanımlayan iki ayrı grup aday, mensubu oldukları eğilimler her ne kadar ters yönde olsa da, uç noktalarda olmaları nedeniyle, "Radikal Eğilimler" olarak tanımlanmışlardır. Kendisini "Milliyetçi" olarak tanımlayan katılımcılar ise yine sayılarının azlığı nedeniyle "Merkez Sağ" grup içinde değerlendirilmişlerdir.

Öte yandan görülmektedir ki, dinî tercih ve dindarlık düzeylerine ilişkin soruları 342 aday cevaplamışken, siyasî tercihe ilişkin soruya cevap veren adayların toplam sayısı 309'dur. Anketin tamamını cevapladığı

hâlde, siyasete ilişkin soruya cevap vermeyen katılımcı sayısının bu kadar yüksek oluşunun da bir anlamı olabileceği düşüncesi ile altı seçenekten hiç birisini işaretlemeyip boş bırakan adaylar da "Belirtmeyenler" olarak ayrı bir grup hâlinde ele alınmış ve siyasî görüş belirtmeyenlerin, diğer siyasî tercihlerle arasında değer yargıları açısından anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı istatistiksel olarak sınanmıştır. Rokeach'in (1973) daha önce deneyerek ortaya koyduğu gibi değerlerle ideolojiler arasında yakın bir ilişkinin varlığı zaten bilinmektedir. Eğer bu kişiler herhangi bir siyasî tercihleri olduğu hâlde, siyasî eğilimlerini dile getirmemek için bu şekilde davranmışlarsa, o zaman siyasî düşünceye sahip olduğu hâlde bunu ifade etmekten kaçınan insanların da taşıdıkları ortak değerlerin olabileceği düşünülebilir. Katılımcıların bu tür ortak değerlere sahip olup olmadıkları da burada sınanmış olunacaktır.

Anketteki diğer soruları cevapladığı hâlde, hiçbir siyasî görüş belirtmeyen yönetici adaylarının oluşturduğu gruptaki kişi sayısı 42'dir. Tablo-4'de detayları görüleceği gibi, siyasî tercihe ilişkin soruya cevap vermeyen adayların siyasî tercih belirtenlere oranla bazen daha farklı puanlar aldıkları görülmektedir.

Tablo 4

Siyasî Eğilim ve SDÖ Puanları

AMAÇ DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*	ARACI DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*
Sosyal Güç					**Sadık Olmak**				
Merkez Sağ	98	4,65			Merkez Sağ	98	5,34		
Merkez Sol	127	4,27			Merkez Sol	126	5,32		
Radikal Eğilim	24	2,95			Radikal Eğilim	24	5,70		
Diğer	60	4,25			Diğer	60	5,05		
Belirtmeyen	42	4,50			Belirtmeyen	42	5,88		
Toplam	351	4,31	3,415	0,009	Toplam	350	5,37	2.385	
0.050									
Özgürlük					**Kendi Amaçlarını Seçmek**				
Merkez Sağ	98	5,81			Merkez Sağ	98	6,08		
Merkez Sol	127	6,21			Merkez Sol	127	6,29		
Radikal Eğilim	24	5,91			Radikal Eğilim	24	5,91		
Diğer	60	6,26			Diğer	60	6,10		
Belirtmeyen	42	6,23			Belirtmeyen	42	5,71		
Toplam	351	6,09	2,490	0,043	Toplam	351	6,10	2.903	
0.021									
Bağlılık Duygusu					**Yaşşamdan Zevk Almak**				
0									

Tablo 4'ün devamı

Siyasî Eğilim ve SDÖ Puanları

AMAÇ DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*	ARACI DEĞERLER	N	Ort.	F Değ.	*p*
Geleneklere Saygı					**Dindar Olmak**				
Merkez Sağ	98	4,05			Merkez Sağ	98	4,45		
Merkez Sol	127	3,25			Merkez Sol	127	2,90		
Radikal Eğilim	24	4,62			Radikal Eğilim	24	4,08		
Diğer	60	3,80			Diğer	60	3,61		
Belirtmeyen	42	4,38			Belirtmeyen	42	6,07		
Toplam	351	3,79	4.802	0.000	Toplam	351	3,92	4.689	0.001
Otorite Sahibi Olamak					**İsteklerine Düşkün Olmak**				
Merkez Sağ	98	4,84			Merkez Sağ	98	4,22		
Merkez Sol	127	4,26			Merkez Sol	127	4,82		
Radikal Eğilim	24	3,70			Radikal Eğilim	24	3,58		
Diğer	60	4,15			Diğer	60	4,53		
Belirtmeyen	42	4,52			Belirtmeyen	42	4,83		
Toplam	351	4,40	2.532	0.040	Toplam	351	4,52	2.681	0.,031

$p < 0.05$ $p < 0.05$

Değerlendirmeye katılan 352 adayın siyasî görüşleri ile elli yedi değer yargısı arasındaki ilişki incelendiğinde otuz amaç değerden *sosyal güç sahibi olmak (F=3.415, p=0.009), özgürlük (F=2.490, p=0.043), bağlılık duygusu (F=2.512, p=0.041), geleneklere saygı (F=4.802, p=0.000), otorite sahibi olmak (F=2.532, p=0.040)* ***değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir. Tablo-4'te tüm siyasî görüşlere mensup kişilerin ortalama SDÖ puan ortalamaları, anlamlılık ve fark değerleri detaylarıyla görülmektedir.***

Aracı değerler açısından ele alındığında ise *sadık olmak (F=2.385, p=0.050), kendi amaçlarını seçmek (F=2.903, P=0.021), yaşamdan zevke almak (F=2.744, p=0.028), dindar olmak (F=4.689, p=0.001), isteklerine düşkün olmak (F=2.681 p=0.031)* ***şeklinde beş ayrı değer yargısında siyasî görüşler ile değer yargıları arasında istatistiksel olarak fark bulunmuştur.***

Elde edilen bu sonuçlara göre toplam olarak siyasî görüşler ile ölçekte yer alan toplam elli yedi değerden on temel ve aracı değerde anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Verilerin daha detaylı sunulduğu post hoc LSD test sonuçları Ek-2 de detaylarıyla sunulmuştur.

IV. Sonuç

Kendisini Müslüman olarak tanımlayan yönetici adayları, *sosyal güç sahibi olmak, toplumsal düzen, kibar olmak, ulusal güvenlik, geleneklere saygı, sosyal saygınlık, otorite sahibi olmak, sadık olmak, sözü geçen biri olmak, ana baba ve yaşlılara değer vermek, toplumdaki görünümümü koruyabilmek, itaatli olmak, dindar olmak, sorumlu olmak, temiz olmak* ***şeklindeki toplam on beş amaç değer ve aracı değerde, hiçbir dine mensup olmayanlara oranla anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır. Bu sonuca göre kendisini İslâm dininden olarak tanımlayan yönetici adayları yaşamlarında bu değerleri daha çok ön plânda tuttuklarını ve verdikleri kararlarda, davranışlarında bu değer yargılarından etkilendiklerini ifade etmiş olmaktadırlar. Hiçbir dine mensup olmayanlar ise*** *eşitlik, yaratıcılık, bağımsız olmak, çevreyi korumak* ***şeklinde toplam dört değerde İslâm dininden olanlara oranla daha yüksek puanlar almışlar ve kendisini İslâm dinine mensup olarak tanımlayan insanlara göre, yukarıda belirtilen dört değeri daha çok önemsediklerini ve yaşamlarında bu değerlerin etkin olduğunu ortaya koymuşlardır. Dinî tercihin değer yargıları ile ilişkisi açısından bakıldığında ise elli yedi değerden on dokuzunda din ve değer yargıları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir.***

Kendisini İslâm dininden olarak tanımlayan katılımcıların, hiçbir dini tercih etmeyenlere göre ayrıştıkları değerlerin yer aldığı on ana grup ise şöyledir: Müslüman yönetici adayları *güce* ***yönelik değerlere birinci derecede önem vermekteler.*** *Sosyal güç sahibi olmak, sosyal saygınlık, otorite sahibi olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek* ***bu gruptaki değerlere girmektedir. Bu katılımcılar gücü temsil eden dört değer yargısının üçünde anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır. İkinci grup*** *uyum****dur. Uyum altında toplanan dört değerden üçünde anlamlı düzeyde yüksek puanlar almışlardır. Bunlar;*** *itaatli olmak, ana babaya ve büyüklere saygılı olmak, kibar olmak****tır. Güce ilişkin bu ana grupta sadece*** *kendi kendini disipline etme* ***değerinde gerekli yüksek puanı alamamışlardır. Bir diğer grup*** *güvenlik****tir. Bu grupta yedi değer bulunmaktadır ve Müslüman yönetici adayları, temiz olmak, ulusal güvenlik ve sosyal düzende yüksek puanlar almışlardır. Bir diğer grup*** *başarı****dır. Bu grupta da beş ayrı değer bulunmaktadır ve bunlardan birinde anlamlı***

puan almışlardır; sözü geçen biri olmak. Bu grupta yüksek puan alamadıkları değerler ise yetkin/muktedir olmak ve zeki olmaktır. Geleneksellikle ilgili altı değer bulunmakta ve bunlardan dindar olmak ve geleneklere saygı duymada yüksek puanlar elde edilmiştir. Son olarak yardımsever olmaya ilişkin dokuz değer sıralanmış ve İslâm dinine mensup yönetici adayları bunlardan sadık olmak ve sorumlu olmakta, yüksek puanlar alarak anlamlı bir fark göstermişlerdir.

Hiçbir dine inanmayan katılımcılar ise; öz-denetimi temsil eden yaratıcı ve bağımsız olmak ile evrenselliğe yönelik çevreyi koruma değerleriyle öne çıkmışlardır.

Bu sonuçlara göre kendisini Müslüman olarak tanımlayan yönetici adayları, güce ve başarılı olmaya önem veren, geleneksel ama aynı zamanda uyum değerlerini benimseyen, yardımsever ve güvenliği elden bırakmayan insanlardır. Hiçbir dine inanmayanlar ise; öz-denetim sahibi ve evrensel değerleri benimseyen bireylerdir. Bu sonuçlara göre İslâm dinine inanan yönetici adayları, hiçbir dine inanmayanlara göre çok daha fazla değer yargıları taşımaktadırlar. Daha fazla değer yargısına sahip olmanın yönetim tarzlarına nasıl yansıdığı ve örgütlerin davranışlarında nasıl izlenebileceği bir araştırma konusu olabilir.

Konuyla doğrudan ilişkisi olmamakla birlikte, elde edilen veriler göstermektedir ki araştırmaya katılan adayların % 10'unu aşkın bir oranı hiçbir dinî tercihinin olmadığını belirtmektedir. Oysa pek çok basın ve yayın organında sürekli Türkiye nüfusunun % 99'unun Müslüman olduğuna vurgu yapılmaktadır. Elde edilen verilerle yaygın kanının paralellik göstermediği açıktır. Çünkü araştırmaya katılan yönetici adaylarının önemli bir kısmı, İslâm dininden olmadıkları gibi hiçbir dine inanmadıklarını belirtmişlerdir.

Dindarlık Düzeyi *ile SDÖ'de yer alan temel ve aracı değerler arasındaki farklar incelendiğinde, hemen bütün değerler için en düşük ortalama puanları "Hiç Dindar Olmayan" gruptaki yönetici adayları almışlardır. En yüksek ortalama puanların çoğunluğunu ise "Çok Dindar" grubu oluşturan bireyler oluşturmaktadır. Dindarlık düzeyine göre amaç ve aracı değerlerler açısından anlamlı bulunan değerlerin toplam sayısı on dokuz olarak bulunmuştur.*

Kendisini "Çok Dindar" olarak tanımlayan gruptaki üyelerin, fark düzeyi anlamlı bulunan değerler arasında en yüksek ortalama puanları aldıkları değerler; *toplumsal düzen, ulusal güvenlik, kendine saygılı olmak, geleneklere saygı, otorite sahibi olmak,* ***sadık olmak,*** *hırslı olmak, cesur olmak, sözü geçen biri olmak, ana baba ve yaşlılara değer vermek, dindar olmak, sorumlu olmak* ***şeklinde sıralanmaktadır.***

"Orta Derecede Dindar" olanlar *sosyal güç, bağlılık duygusu, sosyal saygınlık, ılımlı olmak, toplumdaki görünümünü koruyabilmek, itaatli olmak, temiz olmak* ***değerlerinde en yüksek ortalama puanları almışlardır.***

"Dindar Olmayan"lar ve "Hiç Dindar Olmayan"lar ise hiçbir temel değerde en yüksek ortalama puanları alamamışlardır. Ayrıca önemle üzerinde durulması gereken bir nokta "Hiç Dindar Olmayan" grup tüm temel değerler için en düşük ortalama puanları almışlardır.

"Hiç Dindar Olmayan"lar sadece *yardımsever olmak* ***aracı değerinde en yüksek ortalama puanı almışlardır. Fakat bu puan da istatistiksel olarak p< 0.1'in altında olmakla birlikte (p< 0.78), kabul edilen kesme noktasının (p< 0.05)'in üzerinde olduğu için istatistiksel olarak anlamlı sayılmamaktadır. Öyle görülmektedir ki, hiç dindar olmayan bireyler, hemen hemen bütün değerlerde en düşük ortalama puanları alırken, yardımlaşma konusunda kesme noktasının altında da olsa, en yüksek puanı almışlardır. Bu durumun dinen yardım görecekleri bir yaratıcı düşüncesinin olmamasıyla ilişkisinin olup olmadığı araştırılması gereken bir yöndür. Dindar insanlar dinî öğretinin bir sonucu olarak Allah'ın yardımını göreceklerine inanmaktadırlar. Oysa böyle bir beklenti hiç dindar olmayan insanlar için geçerli değildir. Bu nedenle de yardımını görmek için Allah'a değil insanlara yönelmiş ve buna yönelik değerleri diğer gruplara oranla daha fazla önemsemiş olmaları beklenebilir. Yukarıdaki sonuçlara göre elde edilen değerlerin hangi alt gruplarda yer aldığına bakıldığında hiç dindar olmayan ya da dindar olmayan yönetici adaylarının yaşamlarına yön veren, belirgin hiçbir değer yargılarının olmadığı söylenebilir. Bu durumun psikoloji literatüründe bilinen Freud'un** *haz ve elem* ***ilkesiyle yakından ilişkili olması ihtimali oldukça yüksek görünmektedir.***

Kendisini çok dindar ya da dindar olmayanların arasında konuşlandıran grubun, yaşamlarında önemsedikleri değerlere göre ait oldukları alt gruplar ele alındığında önem sırasına göre; güç, güvenlik, uyum ve geleneklerin gelmekte olduğu görülmektedir.

Kendisini "Çok Dindar" olarak tanımlayan grubun öne çıkan değer yargılarının ait oldukları alt gruplar; öncelikli olarak hayırseverlik, gelenekçilik, güvenlik, başarı ikincil olarak da güç, uyum, uyarılma ve özdenetimdir. Çok dindarlar hazcılık ve evrenselliğe ilişkin değerleri yaşamlarına yön verecek kadar önemli görmemektedirler.

Dindarlık düzeylerine ilişkin verilerin göstergesi olduğu önemli bir nokta da, kendisini ne kadar dindar gördüğü sorusunu "Hiç dindar değilim" ya da "Dindar değilim" şeklinde cevaplayan bireylerin, aracı değerler içinde yer alan dindar olmak ya da manevî bir yaşam gibi değer yargılarına da, aynı paralellikte cevaplar verilmiş olunmasıdır. Yani dindar olmadığını söyleyen bireyler, bir değer yargısı olarak farklı yerde karşılaştıkları dine ve inanca ilişkin kavramlara da aynı şekilde yaklaşmışlar ve en düşük puanları vermişlerdir. Bu sonuç, araştırmaya katılan yönetici adaylarının sorulara verdikleri cevaplarda, ne denli doğru ve tutarlı davrandıklarını göstermesi açısından son derece anlamlıdır.

Yukarıdaki ifadeler göz önünde bulundurulduğunda önemli olabileceği düşünülen bir başka nokta ise kendisini demokratik solcu olarak tanımlayan bazı katılımcıların çok dindar olduklarını da belirtmeleridir. Bu durumda Türk insanının, geleneksel sosyal demokrasi anlayışı ile dindarlık düzeyi arasında Türkiye'ye özgü bir ilişkinin ya da bir dindarlık tipinin olup olmadığı incelenmeye açık bir konudur (Yavuz, 1982).

Siyasal tercihler ile alınan puanların ortalamaları açısından bakıldığında, toplam on amaç ve aracı değerde anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Bunlar; sosyal güç sahibi olmak, özgürlük, bağlılık duygusu, geleneklere saygı, otorite sahibi olmak, sadık olmak, kendi amaçlarını seçmek, yaşamdan zevke almak, isteklerine düşkün olmak, dindar olmak şeklinde sıralanmaktadır.

Amaç değerler açısından ele alındığında, sosyal güç sahibi olmada, siyasî görüşünü "Merkez Sağ" olarak tanımlayan grup en yüksek ortalama puanı almıştır. Özgürlük açısından ele alındığında en yüksek ortalama puanı kendisini "Diğer" olarak tanımlayan grup

almıştır. *Bağlılık duygusu* ***ve*** *sadık olma* ***açısından en yüksek ortalamayı alan grup "Hiçbir Siyasî Görüş Belirtmeyenler"dir.*** *Geleneklere saygıda* ***en yüksek puanı "Radikal" grup almıştır.*** *Otorite sahibi olmada* ***en yüksek ortalamayı "Merkez Sağcılar" almışlardır. Varılan sonuçlar açısından üzerinde durulması gereken, hiçbir siyasî görüş belirtmeyenlerin, neden*** *bağlılık duygusu* ***ve*** *sadık olmada* ***en yüksek puanları aldıklarıdır.***

Kendisini "Diğer" olarak tanımlayan grup ise sadakat konusunda en düşük puanı almıştır. *Kendi amaçlarını seçmede* ***merkez solcular en yüksek ortalama puanı almışlardır. Hiçbir siyasî görüş belirtmeyenler ise en düşük puanı almışlardır.*** *Yaşamdan zevk almak* ***yine merkez solcuların en yüksek puan aldıkları değer yargısıdır. En düşük puanı ise radikal eğilimlerdeki katılımcılar almışlardır.*** *Dindar olmayı* ***hiçbir siyasî görüş belirtmeyenler büyük bir ortalama puan farkıyla önemsediklerini belirtmişlerdir. "Merkez Solcular" ise dindarlık konusunda en düşük puanı almışlardır. "Hiçbir Siyasî Görüş Belirtmeyenler"*** *isteklerine düşkün olmayı* ***en çok önemseyenlerdir. "Radikal" eğilimlere mensup olanlar ise isteklerine en az düşkün grubu oluşturmaktadır.***

Siyasal tercihlere ilişkin soruya cevap vermeyen yani mevcut siyasî görüşlerden "Diğer" seçeneği de dahil hiç birini işaretlemeyen katılımcıların ayrı bir grup olarak ele alınmasının anlamlı bir yönünün olduğu sonuçlar irdelendiğinde görülmektedir. Yönetici adaylarının, "hangi siyasî eğilim" sorumuza cevap olarak, kendilerine seçenek olarak verilen şıkların kendi siyasî görüşlerini yansıtmadığını düşünmeleri bir durumu tanımlamaktadır. Fakat mevcut seçeneklerden hiç birisini işaretlememek ise daha farklı bir durumu tanımlamaktadır. Bu kişiler ya hiçbir siyasî görüşe sahip değildirler, yani bir bakıma apolitiktirler ya da siyasî eğilimlerini ifade eden diğer adaylara göre daha farklı bir düşünce, kaygı veya değer yargısına sahip olmalıdırlar ki bu soruyu cevapsız bırakmayı tercih etmişlerdir. Her ne sebeple olursa olsun, hiçbir siyasî görüş belirtmeyen yönetici adayları, bir grup olarak ele alındıklarında, bağlılık duygusu, sadık olma, kendi amaçlarını seçme, dindar olma ve isteklerine düşkün olmada, diğer siyasî görüşlerden farklı değerlere sahip olduklarını göstermişlerdir. Böylece hiçbir siyasî görüş belirtmeyen katılımcıların bu davranışlarının değerler açısından anlamlı bir yönünün olduğu görülmektedir.

Siyasî tercihler alt gruplara göre ele alındığında "Hiçbir Siyasî Görüş Belirtmeyenler"in geleneksel fakat hazcı, yardımsever ve güvenliği önemseyen bireyler oldukları söylenebilir. "Merkez Sağ"da yer alanların güç sahibi olmayı önemsedikleri ortaya çıkmaktadır. "Merkez Sol"dakiler ise öz-denetim ve hazcılığa önem veren bireyler olarak görünmektedirler. "Radikal"ler geleneksel bizim sunduğumuz siyasî tercihlerin dışında, başka bir siyasî görüşünün olduğunu belirten yönetici adayları ise öz-denetime önem vermektedirler.

Kaynakça

Abramson, N. R., Lane, H. W., Nagai, H., & Takagi, H. (1993). A comparison of Canadian and Japanese cognitive styles: Implications for management interaction. *Journal of International Business Studies*, *3*, 575-587.

Bacanlı, H. (1999, Eylül). *Değer tercihleri*. V. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresinde sunulan bildiri, Ankara.

Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Bilsky, W., & Schwartz, S. H. (1992). Values and personality. *European Journal of Personality*, *8*, 163-181.

Crutchfield, R. (1991). *Sosyal psikoloji* (Çev. Erol Güngör). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Eren, E. (2001). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Ergün, M. (1995). *SPSS for windos, bilimsel araştırmalarda bilgisayarlı istatistiksel uygulama*. Ankara: Ocak Yayınları.

Hançerlioğlu, O. (2002). *Düşünce tarih*i. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, *15* (45), 59-76.

Mardin, Ş. (1982). *İdeoloji*. Ankara: Turan Kitabevi.

Mardin, Ş. (1985). *Sosyal kuralların psikolojisi*. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

Rokeach, M. (1973). *The nature of the human values*. New York: Free Press.

Ros, M., Schwartz, S., & Surkiss, S. (1999). Basic individual values, work values and the meaning of work. *Applied Psychology: An International Review, 48* (1), 49-71.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. In M. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, pp. 1-65). New York: Academic Press.

Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *The Journal of Social Issues. 50* (4), 19-45.

Yavuz, K. (1982). Din psikolojisinin temel araştırma alanları. *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *5*.

Ek 1

AMAÇ DEĞERLER LİSTESİ
EŞİTLİK (Herkese eşit fırsat)
İÇ HUZUR (Kendisi ile barışık olmak)
SOSYAL GÜÇ SAHİBİ OLMAK (Başkalarını denetleyebilmek, üstün olmak)
ZEVK (İstek ve arzuların doyurulması)
ÖZGÜRLÜK (Düşünce ve hareket özgürlüğü)
MANEVÎ BİR YAŞAM (Maddî değerlerden çok, manevî, içsel olanları önemsemek)
BAĞLILIK DUYGUSU (Başkalarının beni düşündüğü duygusu)
TOPLUMSAL DÜZEN (İstikrarlı bir toplum içinde yaşamak)
HEYECANLI BİR YAŞAM (Uyarıcı deneyimlerle dolu)
ANLAMLI BİR YAŞAM (Hayatta bir amacın olması)
KİBAR OLMAK (Nazik, terbiyeli)
ZENGİN OLMAK (Maddî servet, para)
ULUSAL GÜVENLİK (Ülkemin düşmanlardan korunması)
KENDİNE SAYGILI OLMAK (Kendimin değerli olduğuna inanç)
İYİLİĞE KARŞILIK VERMEK (Borçlu olmaktan kaçınmak)
YARATICILIK (Orijinal olmak, hayal gücünü kullanmak)
BARIŞ İÇİNDE BİR DÜNYA (Savaş ve çatışmalardan uzak bir dünya)
GELENEKLERE SAYGI (Eski -zamanın eskitemediği- geleneklerin korunması)
OLGUN SEVGİ (Derin duygusal ve ruhsal yakınlıklar)
KENDİNİ DENETLEYEBİLMEK (Kendini sınırlamak, yanılmaya direnmek)
MAHREMİYET/ÖZEL HAKLARA SAYGI (Özel bir dünyası olma hakkı)
AİLE GÜVENLİĞİ (Sevilenlerin tehlikelerden uzak olması)
SOSYAL SAYGINLIK (Başkalarından saygı ve kabul görmek)
DOĞAYLA BÜTÜNLÜK (Doğayla uyum içinde olmak)
DEĞİŞKEN BİR HAYAT (Mücadele, yenilik ve değişikliklerle dolu)
ERDEMLİ OLMAK (Olgun bir yaşam anlayışı)
OTORİTE SAHİBİ OLMAK (Yönetme ve emir verme hakkına sahip olmak)
GERÇEK DOSTLUK (Yakın, destekleyici dostlar, arkadaşlar)
GÜZEL BİR DÜNYA (Doğa ve sanatın güzelliği)
SOSYAL ADALET (Haksızlığın düzeltilmesi, zayıfı kollama)

ARACI DEĞERLER LİSTESİ
BAĞIMSIZ OLMAK (Kendine yeterli, güvenli olmak)
ILIMLI OLMAK (Aşırı duygu ve hareketlerden kaçınmak)
SADIK OLMAK (Arkadaşlarına ve çevresine bağlı olmak)
HIRSLI OLMAK (Çalışkan ve istekli olmak)
AÇIK FİKİRLİ OLMAK (Değişik fikir ve inançlara saygılı olmak)
ALÇAK GÖNÜLLÜ OLMAK (Ilımlı olmak, kendini öne çıkarmamak)
CESUR OLMAK (Macera ve risk aramak)
ÇEVREYİ KORUMAK (Doğayı/tabiatı korumak)
SÖZÜ GEÇEN BİRİ OLMAK (İnsanlar ve olaylar üzerinde etkili olmak)

ANA BABAYA VE YAŞLILARA DEĞER VERMEK (Saygı duymak)
KENDİ AMAÇLARINI SEÇMEK (Kendi hedeflerini seçebilmek)
SAĞLIKLI OLMAK (Fiziksel ya da ruhsal rahatsızlığı olmamak)
YETKİN/MUKTEDİR OLMAK (Yeterli, etkili, verimli olmak)
BANA DÜŞEN HAYATI KABULLENMEK (Hayat şartlarına boyun eğmek)
DÜRÜST OLMAK (İçten, samimî olmak)
TOPLUMDAKİ GÖRÜNÜMÜ KORUYABİLMEK (Başkalarına karşı mahcup duruma düşmemek, başkalarının bakış tarzının sürmesi için çaba göstermek)
İTAATLİ OLMAK (Görevini yapan, yükümlülüklerini yerine getiren biri olmak)
ZEKİ OLMAK (Mantıklı ve düşünen biri olmak)
YARDIMSEVER OLMAK (Başkalarının iyiliği için çalışmak)
YAŞAMDAN ZEVK ALMAK (Yiyecek, cinsellik, müzik vb.den zevk almak)
DİNDAR OLMAK (Dinsel inanç ve kurallara bağlılık)
SORUMLU OLMAK (Güvenilir, inanılır biri olmak)
MERAKLI OLMAK (Her şeyle ilgilenen, araştırıcı biri olmak)
BAĞIŞLAYICI OLMAK (Başkalarının özrünü kabul edebilmek)
BAŞARILI OLMAK (Amaçlara ulaşabilmek)
TEMİZ OLMAK (Düzenli olmak)
İSTEKLERİNE DÜŞKÜN OLMAK (Kendisine zevk veren şeyler yapmak)

Ek 2. Post Hoc LSD Test Sonuçları

AMAÇ DEĞERLER	DİNDARLIK DÜZEYİ				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
SOSYAL GÜÇ	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-1,3289*	0,4885	0,0069
		Orta derecede	-1,5059*	0,4186	0,0004
		Radikal	-1,4832*	0,5018	0,0033
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	1,3290*	0,4885	0,0069
		Orta derecede	-0,1769	0,3190	0,5796
		Radikal	-0,1542	0,4223	0,7153
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	1,5059*	0,4186	0,0004
		Dindar Olmayan	0,1769	0,3190	0,5796
		Radikal	0,0227	0,3390	0,9466
	Radikal	Hiç İnanmayan	1,4832*	0,5018	0,0033
		Dindar Olmayan	0,1542	0,4223	0,7153
		Orta derecede	-0,0227	0,3390	0,9466
BAĞLILIK DUYGUSU	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,2898	0,4702	0,5381
		Orta derecede	-0,9529*	0,4029	0,0186
		Radikal	-0,8392	0,4830	0,0832
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,2898	0,4702	0,5381
		Orta derecede	-0,6631*	0,3070	0,0315
		Radikal	-0,5495	0,4065	0,1774
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,9529*	0,4029	0,0186
		Dindar Olmayan	0,6631*	0,3070	0,0315
		Radikal	0,1136	0,3263	0,7278
	Radikal	Hiç İnanmayan	0,8392	0,4830	0,0832
		Dindar Olmayan	0,5495	0,4065	0,1774
		Orta derecede	-0,1136	0,3263	0,7278
TOPLUMSAL DÜZEN		Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,5185	0,3488
0,1381					
		Orta derecede	-1,2973*	0,2989	0,0000
		Radikal	-1,3519*	0,3583	0,0002
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,5185	0,3488	0,1381
		Orta derecede	-0,7788*	0,2278	0,0007
		Radikal	-0,8333*	0,3016	0,0060
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	1,2973*	0,2989	0,0000
		Dindar Olmayan	0,7788*	0,2278	0,0007
		Radikal	-0,0545	0,2420	0,8218
	Radikal	Hiç İnanmayan	1,3519*	0,3583	0,0002
		Dindar Olmayan	0,8333*	0,3016	0,0060
		Orta derecede	0,0545	0,2420	0,8218
ULUSAL GÜVENLİK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-1,7560*	0,4323	0,0001
		Orta derecede	-2,1875*	0,3704	0,0000
		Radikal	-2,2694*	0,4441	0,0000
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	1,7560*	0,4323	0,0001
		Orta derecede	-0,4316	0,2823	0,1273
		Radikal	-0,5134	0,3737	0,1705
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	2,1875*	0,3704	0,0000
		Dindar Olmayan	0,4316	0,2823	0,1273
		Radikal	-0,0818	0,3000	0,7852
	Radikal	Hiç İnanmayan	2,2694*	0,4441	0,0000
		Dindar Olmayan	0,5134	0,3737	0,1705
		Orta derecede	0,0818	0,3000	0,7852

AMAÇ DEĞERLER	DİNDARLIK DÜZEYİ				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
KENDİNE SAYGILI OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,3922	0,2487	0,1158
		Orta derecede	-0,0318	0,2131	0,8814
		Radikal	-0,3636	0,2555	0,1555
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,3922	0,2487	0,1158
		Orta derecede	0,3603*	0,1624	0,0272
		Radikal	0,0285	0,2150	0,8946
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,0318	0,2131	0,8814
		Dindar Olmayan	-0,3603*	0,1624	0,0272
		Radikal	-0,3318	0,1726	0,0554
	Radikal	Hiç İnanmayan	0,3636	0,2555	0,1555
		Dindar Olmayan	-0,0285	0,2150	0,8946
		Orta derecede	0,3318	0,1726	0,0554
GELENEKLERE SAYGI		Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,7887	0,4672
0,0923					
		Orta derecede	-1,5017*	0,4003	0,0002
		Radikal	-1,9335*	0,4799	0,0001
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,7887	0,4672	0,0923
		Orta derecede	-0,7130*	0,3051	0,0200
		Radikal	-1,1448*	0,4039	0,0049
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	1,5017*	0,4003	0,0002
		Dindar Olmayan	0,7130*	0,3051	0,0200
		Radikal	-0,4318	0,3242	0,1838
	Radikal	Hiç İnanmayan	1,9335*	0,4799	0,0001
		Dindar Olmayan	1,1448*	0,4039	0,0049
		Orta derecede	0,4318	0,3242	0,1838
SOSYAL SAYGINLIK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,7407*	0,2853	0,0098
		Orta derecede	-0,8195*	0,2445	0,0009
		Radikal	-0,6423*	0,2931	0,0291
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,7407*	0,2853	0,0098
		Orta derecede	-0,0788	0,1863	0,6726
		Radikal	0,0985	0,2467	0,6899
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,8195*	0,2445	0,0009
		Dindar Olmayan	0,0788	0,1863	0,6726
		Radikal	0,1773	0,1980	0,3712
	Radikal	Hiç İnanmayan	0,6423*	0,2931	0,0291
		Dindar Olmayan	-0,0985	0,2467	0,6899
		Orta derecede	-0,1773	0,1980	0,3712
OTORİTE SAHİBİ OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-1,7930*	0,4462	0,0001
		Orta derecede	-2,0640*	0,3823	0,0000
		Radikal	-2,2458*	0,4584	0,0000
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	1,7930*	0,4462	0,0001
		Orta derecede	-0,2709	0,2914	0,3531
		Radikal	-0,4528	0,3858	0,2414
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	2,0640*	0,3823	0,0000
		Dindar Olmayan	0,2709	0,2914	0,3531
		Radikal	-0,1818	0,3096	0,5575
	Radikal	Hiç İnanmayan	2,2458*	0,4584	0,0000
		Dindar Olmayan	0,4528	0,3858	0,2414
		Orta derecede	0,1818	0,3096	0,5575

ARACI DEĞERLER	DİNDARLIK DÜZEYİ				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
ILIMLI OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	0,2244	0,3778	0,5529
		Orta derecede	-0,4505	0,3227	0,1636
		Radikal	-0,2601	0,3868	0,5017
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	-0,2244	0,3778	0,5529
		Orta derecede	-0,6750*	0,2480	0,0068
		Radikal	-0,4845	0,3270	0,1394
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,4505	0,3227	0,1636
		Dindar Olmayan	0,6750*	0,2480	0,0068
		Radikal	0,1904	0,2614	0,4668
	Radikal	Hiç İnanmayan	0,2601	0,3868	0,5017
		Dindar Olmayan	0,4845	0,3270	0,1394
		Orta derecede	-0,1904	0,2614	0,4668
SADIK OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,6985*	0,3443	0,0433
		Orta derecede	-0,9276*	0,2940	0,0017
		Radikal	-1,3140*	0,3525	0,0002
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,6985*	0,3443	0,0433
		Orta derecede	-0,2291	0,2259	0,3112
		Radikal	-0,6155*	0,2980	0,0397
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,9276*	0,2940	0,0017
		Dindar Olmayan	0,2291	0,2259	0,3112
		Radikal	-0,3864	0,2381	0,1056
	Radikal	Hiç İnanmayan	1,3140*	0,3525	0,0002
		Dindar Olmayan	0,6155*	0,2980	0,0397
		Orta derecede	0,3864	0,2381	0,1056
HIRSLI OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,4867	0,4027	0,2277
		Orta derecede	-0,6667	0,3439	0,0534
		Radikal	-1,1439*	0,4123	0,0058
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,4867	0,4027	0,2277
		Orta derecede	-0,1800	0,2642	0,4961
		Radikal	-0,6573	0,3486	0,0602
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,6667	0,3439	0,0534
		Dindar Olmayan	0,1800	0,2642	0,4961
		Radikal	-0,4773	0,2785	0,0875
	Radikal	Hiç İnanmayan	1,1439*	0,4123	0,0058
		Dindar Olmayan	0,6573	0,3486	0,0602
		Orta derecede	0,4773	0,2785	0,0875
CESUR OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	0,1765	0,3443	0,6086
		Orta derecede	-0,2288	0,2950	0,4386
		Radikal	-0,6970*	0,3537	0,0496
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	-0,1765	0,3443	0,6086
		Orta derecede	-0,4053	0,2249	0,0724
		Radikal	-0,8734*	0,2977	0,0036
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,2288	0,2950	0,4386
		Dindar Olmayan	0,4053	0,2249	0,0724
		Radikal	-0,4682	0,2389	0,0509
	Radikal	Hiç İnanmayan	0,6970*	0,3537	0,0496
		Dindar Olmayan	0,8734*	0,2977	0,0036
		Orta derecede	0,4682	0,2389	0,0509

ARACI DEĞERLER	DİNDARLIK DÜZEYİ				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
SÖZÜ GEÇEN BİRİ OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,7429	0,3809	0,0520
		Orta derecede	-0,8127*	0,3264	0,0132
		Radİkal	-1,1355*	0,3912	0,0039
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,7429	0,3809	0,0520
		Orta derecede	-0,0699	0,2487	0,7789
		Radİkal	-0,3926	0,3293	0,2340
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,8128*	0,3264	0,0132
		Dindar Olmayan	0,0699	0,2487	0,7789
		Radİkal	-0,3227	0,2643	0,2229
	Radİkal	Hiç İnanmayan	1,1355*	0,3912	0,0039
		Dindar Olmayan	0,3926	0,3293	0,2340
		Orta derecede	0,3227	0,2643	0,2229
ANA BABAYA DEĞER VERMEK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,7582*	0,2644	0,0044
		Orta derecede	-1,3172*	0,2265	0,0000
		Radİkal	-1,4672*	0,2716	0,0000
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,7582*	0,2644	0,0044
		Orta derecede	-0,5590*	0,1726	0,0013
		Radİkal	-0,7090*	0,2286	0,0021
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	1,3172*	0,2265	0,0000
		Dindar Olmayan	0,5590*	0,1726	0,0013
		Radİkal	-0,1500	0,1834	0,4141
	Radİkal	Hiç İnanmayan	1,4672*	0,2716	0,0000
		Dindar Olmayan	0,7090*	0,2286	0,0021
		Orta derecede	0,1500	0,1834	0,4141
TOPL. GÖRN. KORUYABILME	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-1,1895*	0,4651	0,0110
		Orta derecede	-1,2869*	0,3985	0,0014
		Radİkal	-1,2096*	0,4777	0,0118
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	1,1895*	0,4651	0,0110
		Orta derecede	-0,0973	0,3037	0,7488
		Radİkal	-0,0201	0,4021	0,9603
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	1,2869*	0,3985	0,0014
		Dindar Olmayan	0,0973	0,3037	0,7488
		Radİkal	0,0773	0,3227	0,8109
	Radİkal	Hiç İnanmayan	1,2096*	0,4777	0,0118
		Dindar Olmayan	0,0201	0,4021	0,9603
		Orta derecede	-0,0773	0,3227	0,8109
İTAATLİ OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-1,0370*	0,4490	0,0215
		Orta derecede	-1,8386*	0,3847	0,0000
		Radİkal	-1,9386*	0,4612	0,0000
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	1,0370*	0,4490	0,0215
		Orta derecede	-0,8015*	0,2932	0,0066
		Radİkal	-0,9015*	0,3882	0,0208
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	1,8386*	0,3847	0,0000
		Dindar Olmayan	0,8015*	0,2932	0,0066
		Radİkal	-0,1000	0,3116	0,7485
	Radİkal	Hiç İnanmayan	1,9386*	0,4612	0,0000
		Dindar Olmayan	0,9015*	0,3882	0,0208
		Orta derecede	0,1000	0,3116	0,7485

ARACI DEĞERLER	**DİNDARLIK DÜZEYİ**				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
DİNDAR OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-1,1220	0,9963	0,2609
		Orta derecede	-4,5123*	0,8536	0,0000
		Radikal	-5,7668*	1,0234	0,0000
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	1,1220	0,9963	0,2609
		Orta derecede	-3,3903*	0,6506	0,0000
		Radikal	-4,6448*	0,8613	0,0000
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	4,5123*	0,8536	0,0000
		Dindar Olmayan	3,3903*	0,6506	0,0000
		Radikal	-1,2545	0,6913	0,0705
	Radikal	Hiç İnanmayan	5,7668*	1,0234	0,0000
		Dindar Olmayan	4,6448*	0,8613	0,0000
		Orta derecede	1,2545	0,6913	0,0705
TEMİZ OLMAK	Hiç İnanmayan	Dindar Olmayan	-0,6623*	0,3158	0,0367
		Orta derecede	-0,8104*	0,2706	0,0029
		Radikal	-0,7104*	0,3244	0,0292
	Dindar Olmayan	Hiç İnanmayan	0,6623*	0,3158	0,0367
		Orta derecede	-0,1481	0,2062	0,4731
		Radikal	-0,0481	0,2730	0,8602
	Orta derecede	Hiç İnanmayan	0,8104*	0,2706	0,0029
		Dindar Olmayan	0,1481	0,2062	0,4731
		Radikal	0,1000	0,2191	0,6484
	Radikal	Hiç İnanmayan	0,7104*	0,3244	0,0292
		Dindar Olmayan	0,0481	0,2730	0,8602
		Orta derecede	-0,1000	0,2191	0,6484

AMAÇ DEĞERLER	**SİYASİ TERCİH**				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
SOSYAL GÜÇ	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	0,3775	0,2753	0,1712
		RADİKAL EĞİLİM	1,6947*	0,4663	0,0003
		DİĞER	0,4031	0,3356	0,2306
		BELİRTMEYEN	0,1531	0,3776	0,6855
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	-0,3775	0,2753	0,1712
		RADİKAL EĞİLİM	1,3173*	0,4557	0,0041
		DİĞER	0,0256	0,3207	0,9365
		BELİRTMEYEN	-0,2244	0,3644	0,5384
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	-1,6947*	0,4663	0,0003
		MERKEZ SOL	-1,3173*	0,4557	0,0041
		DİĞER	-1,2917*	0,4945	0,0094
		BELİRTMEYEN	-1,5417*	0,5239	0,0035
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	-0,4031	0,3356	0,2306
		MERKEZ SOL	-0,0256	0,3207	0,9365
		RADİKAL EĞİLİM	1,2917*	0,4945	0,0094
		BELİRTMEYEN	-0,2500	0,4119	0,5443
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	-0,1531	0,3776	0,6855
		MERKEZ SOL	0,2244	0,3644	0,5384
		RADİKAL EĞİLİM	1,5417*	0,5239	0,0035
		DİĞER	0,2500	0,4119	0,5443

AMAÇ DEĞERLER	SİYASİ TERCİH				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
ÖZGÜRLÜK	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	-0,3963*	0,1522	0,0096
		RADİKAL EĞİLİM	-0,1003	0,2577	0,6973
		DİĞER	-0,4503*	0,1855	0,0157
		BELİRTMEYEN	-0,4218*	0,2087	0,0441
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	0,3963*	0,1522	0,0096
		RADİKAL EĞİLİM	0,2959	0,2519	0,2409
		DİĞER	-0,0541	0,1773	0,7606
		BELİRTMEYEN	-0,0255	0,2014	0,8994
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	0,1003	0,2577	0,6973
		MERKEZ SOL	-0,2959	0,2519	0,2409
		DİĞER	-0,3500	0,2733	0,2012
		BELİRTMEYEN	-0,3214	0,2896	0,2678
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	0,4503*	0,1855	0,0157
		MERKEZ SOL	0,0541	0,1773	0,7606
		RADİKAL EĞİLİM	0,3500	0,2733	0,2012
		BELİRTMEYEN	0,0286	0,2277	0,9002
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	0,4218*	0,2087	0,0441
		MERKEZ SOL	0,0255	0,2014	0,8994
		RADİKAL EĞİLİM	0,3214	0,2896	0,2678
		DİĞER	-0,0286	0,2277	0,9002
BAGLILIK DUYGUSU		MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	0,2509	0,2647
0,3438					
		RADİKAL EĞİLİM	-0,1267	0,4483	0,7777
		DİĞER	0,8150*	0,3227	0,0120
		BELİRTMEYEN	-0,2755	0,3631	0,4484
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	-0,2509	0,2647	0,3438
		RADİKAL EĞİLİM	-0,3776	0,4382	0,3894
		DİĞER	0,5640	0,3084	0,0683
		BELİRTMEYEN	-0,5264	0,3504	0,1339
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	0,1267	0,4483	0,7777
		MERKEZ SOL	0,3776	0,4382	0,3894
		DİĞER	0,9417*	0,4754	0,0484
		BELİRTMEYEN	-0,1488	0,5037	0,7678
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	-0,8150*	0,3227	0,0120
		MERKEZ SOL	-0,5640	0,3084	0,0683
		RADİKAL EĞİLİM	-0,9417*	0,4754	0,0484
		BELİRTMEYEN	-1,0905*	0,3960	0,0062
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	0,2755	0,3631	0,4484
		MERKEZ SOL	0,5264	0,3504	0,1339
		RADİKAL EĞİLİM	0,1488	0,5037	0,7678
		DİĞER	1,0905*	0,3960	0,0062
GELENEKLERE SAYGI	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	0,7991*	0,2654	0,0028
		RADİKAL EĞİLİM	-0,5740	0,4495	0,2025
		DİĞER	0,2510	0,3235	0,4384
		BELİRTMEYEN	-0,3299	0,3640	0,3654
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	-0,7991*	0,2654	0,0028
		RADİKAL EĞİLİM	-1,3730*	0,4393	0,0019
		DİĞER	-0,5480	0,3092	0,0772
		BELİRTMEYEN	-1,1290*	0,3513	0,0014

AMAÇ DEĞERLER	SİYASİ TERCİH				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	0,5740	0,4495	0,2025
		MERKEZ SOL	1,3730*	0,4393	0,0019
		DİĞER	0,8250	0,4767	0,0844
		BELİRTMEYEN	0,2440	0,5050	0,6292
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	-0,2510	0,3235	0,4384
		MERKEZ SOL	0,5480	0,3092	0,0772
		RADİKAL EĞİLİM	-0,8250	0,4767	0,0844
		BELİRTMEYEN	-0,5810	0,3971	0,1444
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	0,3299	0,3640	0,3654
		MERKEZ SOL	1,1290*	0,3513	0,0014
		RADİKAL EĞİLİM	-0,2440	0,5050	0,6292
		DİĞER	0,5810	0,3971	0,1444
OTORİTE SAHİBİ OLMAK	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	0,5792*	0,2593	0,0261
		RADİKAL EĞİLİM	1,1386*	0,4392	0,0099
		DİĞER	0,6969*	0,3161	0,0281
		BELİRTMEYEN	0,3231	0,3557	0,3642
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	-0,5792*	0,2593	0,0261
		RADİKAL EĞİLİM	0,5594	0,4292	0,1934
		DİĞER	0,1177	0,3021	0,6970
		BELİRTMEYEN	-0,2561	0,3433	0,4561
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	-1,1386*	0,4392	0,0099
		MERKEZ SOL	-0,5594	0,4292	0,1934
		DİĞER	-0,4417	0,4658	0,3436
		BELİRTMEYEN	-0,8155	0,4934	0,0993
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	-0,6969*	0,3161	0,0281
		MERKEZ SOL	-0,1177	0,3021	0,6970
		RADİKAL EĞİLİM	0,4417	0,4658	0,3436
		BELİRTMEYEN	-0,3738	0,3880	0,3360
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	-0,3231	0,3557	0,3642
		MERKEZ SOL	0,2561	0,3433	0,4561
		RADİKAL EĞİLİM	0,8155	0,4934	0,0993
		DİĞER	0,3738	0,3880	0,3360

ARACI DEĞERLER	SİYASİ TERCİH				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
SADIK OLMAK	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	0,0215	0,1957	0,9124
		RADİKAL EĞİLİM	-0,3614	0,3309	0,2755
		DİĞER	0,2969	0,2381	0,2133
		BELİRTMEYEN	-0,5340*	0,2679	0,0470
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	-0,0215	0,1957	0,9124
		RADİKAL EĞİLİM	-0,3829	0,3235	0,2374
		DİĞER	0,2754	0,2279	0,2276
		BELİRTMEYEN	-0,5556*	0,2588	0,0325
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	0,3614	0,3309	0,2755
		MERKEZ SOL	0,3829	0,3235	0,2374
		DİĞER	0,6583	0,3509	0,0615
		BELİRTMEYEN	-0,1726	0,3717	0,6427
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	-0,2969	0,2381	0,2133
		MERKEZ SOL	-0,2754	0,2279	0,2276
		RADİKAL EĞİLİM	-0,6583	0,3509	0,0615
		BELİRTMEYEN	-0,8310*	0,2923	0,0047

ARACI DEĞERLER	SİYASİ TERCİH				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	0,5340*	0,2679	0,0470
		MERKEZ SOL	0,5556*	0,2588	0,0325
		RADİKAL EĞİLİM	0,1726	0,3717	0,6427
		DİĞER	0,8310*	0,2923	0,0047
KENDI AMAÇLARINI		MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	-0,2097	0,1351
0,1215					
SEÇMEK		RADİKAL EĞİLİM	0,1650	0,2289	0,4715
		DİĞER	-0,0184	0,1647	0,9113
		BELİRTMEYEN	0,3673*	0,1853	0,0482
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	0,2097	0,1351	0,1215
		RADİKAL EĞİLİM	0,3747	0,2237	0,0948
		DİĞER	0,1913	0,1574	0,2250
		BELİRTMEYEN	0,5771*	0,1789	0,0014
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	-0,1650	0,2289	0,4715
		MERKEZ SOL	-0,3747	0,2237	0,0948
		DİĞER	-0,1833	0,2427	0,4505
		BELİRTMEYEN	0,2024	0,2571	0,4318
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	0,0184	0,1647	0,9113
		MERKEZ SOL	-0,1913	0,1574	0,2250
		RADİKAL EĞİLİM	0,1833	0,2427	0,4505
		BELİRTMEYEN	0,3857	0,2022	0,0572
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	-0,3673*	0,1853	0,0482
		MERKEZ SOL	-0,5771*	0,1789	0,0014
		RADİKAL EĞİLİM	-0,2024	0,2571	0,4318
		DİĞER	-0,3857	0,2022	0,0572
YAŞAMDAN ZEVK	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	-0,4683*	0,1767	0,0084
ALMAK		RADİKAL EĞİLİM	0,0901	0,2993	0,7635
		DİĞER	-0,0099	0,2154	0,9635
		BELİRTMEYEN	0,0306	0,2423	0,8996
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	0,4683*	0,1767	0,0084
		RADİKAL EĞİLİM	0,5584	0,2925	0,0571
		DİĞER	0,4584*	0,2059	0,0266
		BELİRTMEYEN	0,4989*	0,2339	0,0336
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	-0,0901	0,2993	0,7635
		MERKEZ SOL	-0,5584	0,2925	0,0571
		DİĞER	-0,1000	0,3174	0,7529
		BELİRTMEYEN	-0,0595	0,3362	0,8596
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	0,0099	0,2154	0,9635
		MERKEZ SOL	-0,4584*	0,2059	0,0266
		RADİKAL EĞİLİM	0,1000	0,3174	0,7529
		BELİRTMEYEN	0,0405	0,2644	0,8784
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	-0,0306	0,2423	0,8996
		MERKEZ SOL	-0,4989*	0,2339	0,0336
		RADİKAL EĞİLİM	0,0595	0,3362	0,8596
		DİĞER	-0,0405	0,2644	0,8784
DİNDAR OLMAK	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	1,5537*	0,5888	0,0087
		RADİKAL EĞİLİM	0,3759	0,9974	0,7065
		DİĞER	0,8425	0,7179	0,2414
		BELİRTMEYEN	-1,6122*	0,8077	0,0467

ARACI DEĞERLER	**SİYASİ DÜZEYİ**				
Bağımlı Değişken			Ortalamalar Arasındaki Fark	Standart Hata	*p*
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	-1,5537*	0,5888	0,0087
		RADİKAL EĞİLİM	-1,1778	0,9748	0,2277
		DİĞER	-0,7112	0,6861	0,3007
		BELİRTMEYEN	-3,1659*	0,7795	0,0001
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	-0,3759	0,9974	0,7065
		MERKEZ SOL	1,1778	0,9748	0,2277
		DİĞER	0,4667	1,0577	0,6593
		BELİRTMEYEN	-1,9881	1,1206	0,0769
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	-0,8425	0,7179	0,2414
		MERKEZ SOL	0,7112	0,6861	0,3007
		RADİKAL EĞİLİM	-0,4667	1,0577	0,6593
		BELİRTMEYEN	-2,4548*	0,8811	0,0056
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	1,6122*	0,8077	0,0467
		MERKEZ SOL	3,1659*	0,7795	0,0001
		RADİKAL EĞİLİM	1,9881	1,1206	0,0769
		DİĞER	2,4548	0,8811	0,0056
ISTEKLERINE DÜŞKÜN OLMAK	MERKEZ SAĞ	MERKEZ SOL	-0,6023*	0,2775	0,0307
		RADİKAL EĞİLİM	0,6412	0,4701	0,1735
		DİĞER	-0,3088	0,3383	0,3619
		BELİRTMEYEN	-0,6088	0,3806	0,1106
	MERKEZ SOL	MERKEZ SAĞ	0,6023*	0,2775	0,0307
		RADİKAL EĞİLİM	1,2434*	0,4594	0,0071
		DİĞER	0,2934	0,3233	0,3647
		BELİRTMEYEN	-0,0066	0,3674	0,9858
	RADİKAL EĞİLİM	MERKEZ SAĞ	-0,6412	0,4701	0,1735
		MERKEZ SOL	-1,2434*	0,4594	0,0071
		DİĞER	-0,9500	0,4985	0,0575
		BELİRTMEYEN	-1,2500*	0,5281	0,0185
	DİĞER	MERKEZ SAĞ	0,3088	0,3383	0,3619
		MERKEZ SOL	-0,2934	0,3233	0,3647
		RADİKAL EĞİLİM	0,9500	0,4985	0,0575
		BELİRTMEYEN	-0,3000	0,4152	0,4705
	BELİRTMEYEN	MERKEZ SAĞ	0,6088	0,3806	0,1106
		MERKEZ SOL	0,0066	0,3674	0,9858
		RADİKAL EĞİLİM	1,2500*	0,5281	0,0185
		DİĞER	0,3000	0,4152	0,4705

* $p<0.05$

An Exploration on Political/Religious Preferences and Life Values among Turkish Managerial Candidates.

Citiation/©- *Atay. S.(2003). An exploration on political/religious preferences and life values among Turkish managerial candidates/Türk yönetici adaylarının, siyasal ve dinî tercihleri ile yaşam değerleri arasındaki ilişki. Journal of Values Education(Turkey) / Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), 87-120.*

Abstract- *In this study, Schwartz Value Survey was applied as an instrument over Turkish managerial candidates. The main aim of the study is to detect the differences between religiosity, religiosity level, political view and values. The sample consisted 378 managerial candidates in the biggest tree government and two private universities in Istanbul. The findings show that, there are important differences according to religiosity, religiosity level, political view and Schwartz Value Survey. And of the article findings were discussed for each parameter.*

Key Words: *Values, Schwartz Value Survey, Religiosity, Political View.*